

Gebouwd op de grondvesten van

De bibliotheek van Alexandrië

De beroemde bibliotheek van Alexandrië werd verwoest in de vierde eeuw na Christus. Maar sinds een paar jaar staat er een prachtig nieuw gebouw op de fundamenteën van het oude. De bibliotheek heeft zich ten doel gesteld om alle menselijke kennis te verzamelen en toegankelijk te maken.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio.

► Athenaeus van Naucratis schreef rond 190 na Christus over de bibliotheek van Alexandrië: 'Waarom zou ik erover spreken, aangezien het in het geheugen van alle mensen gegrift staat?'

De pharos (vuurtoren) van Alexandrië werd in de klassieke oudheid beschouwd als een der zeven wereldwonderen. Maar ondanks haar roemrijke verzameling van papyrusrollen werd de bibliotheek uit dezelfde stad niet opgenomen in de lijst. Toch had de bibliotheek van Alexandrië, gelegen aan de Corniche - de lange Middellandse Zeeboulevard - de uitstraling van een wereldwonder. Misschien was het bouwwerk niet imposant genoeg, maar de hoeveelheid boeken (liever gezegd 'gerolde boeken') die het herbergde was enorm. Tussen de 400.000 en 700.000 boekrollen moeten opgeslagen zijn geweest in de nissen die het gebouw karakteriseerden. Vreemd genoeg zijn er geen afbeeldingen bewaard gebleven van de bibliotheek omdat - zo wordt door menig bibliotheekvorser verteld - het gebouw bij een ieder bekend zou zijn.¹ Rond 290 v.Chr. moeten de fundamenteën van de oude biblio-

theek zijn gelegd. Generaal Ptolemaeus I Soter, heerser over Egypte en zelfverklaard farao was de opdrachtgever. Door de enorme verzamelwoede van de opvolgers van deze koning (de Ptolemaeën) werd de bibliotheek een begrip in Egypte en daarbuiten. De koning van Pergamum schijnt jaloers te zijn geraakt op de enorme hoeveelheid boekrollen. Het monopolie op papyrus noopte hem ertoe om ander 'papier' te gebruiken, vandaar dat hij opdracht gaf om teksten op een andere manier te bewaren. Zo werd het perkament 'uitgevonden'. Perkament (een verbastering van de naam van de stad Pergamum) was gelooide huid die strak gespannen werd en waarop men met een inkt gedoopte ganzenveer letters kon aanbrengen. Toch behield de bibliotheek van Alexandrië eeuwenlang een voorsprong op het gebied van het aantal boekrollen, maar vooral door de kennis die in de boekrollen beschreven was.

Het nieuwe gebouw is gebouwd op de fundamenteën van het oude.

het verleden

Zwaar te verduren

De bibliotheek heeft het zwaar te verduren gehad. Zo raakte hij zwaar beschadigd door de belegering van Alexandrië door Julius Caesar in 48 v.Chr. Na de ineenstorting van de Ptolemaeïsche dynastie door de zelfmoord van Cleopatra ging het met de bibliotheek en haar inhoud alleen maar slechter. Een grotere kwetsuur kwam ver na Caesar en Cleopatra: de christenen vonden in de vierde eeuw na Christus dat een bibliotheek met kennis uit de heidense antieke wereld niet veel waarde meer kon hebben. De bibliotheek werd verwoest.²

Was dat het einde van de roemruchte bibliotheek? Nee! Sinds een aantal jaren staat langs dezelfde Corniche een imposant gebouw, gloednieuw, en gebouwd op de fundamenteën van de oude bibliotheek. Met een verschil: was de beroemde bibliotheek uit de oudheid slechts toegankelijk voor een aantal wijsgeren en hooggeleerden, de huidige bibliotheek is open voor iedereen. Niet alleen voor de Egyptenaar, maar ook voor de westerling uit het verre Nederland.

De Bibliotheca Alexandrina heeft zichzelf als doel gesteld om alle menselijke kennis te verzamelen en beschikbaar te stellen voor iedereen. In 2003 werd de moderne bibliotheek geopend (door Suzanna Mubarak, de vrouw van de voormalige Egyptische president). Het is dan ook niet verwonderlijk dat er tijdens de revolutie van vorig jaar in Alexandrië

grote angst heerste. Zou de massa de bibliotheek (een exponent van het *ancien regime*) willen aanvallen? Om dat voor te zijn, besloten vele Alexandrijnen om een menselijke keten rond het gebouw te vormen. De boodschap was duidelijk: de bibliotheek staat los van het regime en is van ons allen.

Het gebouw doet on-Egyptisch aan: het is modern, licht, schoon, en het heeft grandeur. Buiten staat een buste van Alexander de Grote, binnen zijn er vele leeszalen en studienissen, gebouwd in een tribuneachtige setting. Daarnaast herbergt de bibliotheek een aantal musea, waaronder een over Anwar Sadat (1918-1981). Het politieke leven van deze oud-president wordt uit de doeken gedaan. Als een tragisch bewijs van zijn on vervulde missie om vrede in het Midden-Oosten te brengen ligt daar ook zijn (met bloed besmeurde) uniform. Op 6 oktober 1981 werd hij door fanatieke moslimfundamentalisten vermoord tijdens de herdenking van de Yom Kippoer-oorlog van 1973.

Bruikbare website

Hebben wij als docenten geschiedenis iets aan de huidige bibliotheek? Absoluut! Kijk maar op www.bibalex.org en surf langs de talrijke documenten en video's over het Midden-Oosten en haar roemrijke verleden die vrij te downloaden zijn.

Mocht u lesgeven over het Midden-Oosten aan onder- of bovenbouw, dan zou ik u zeker aanraden om bovengenoemde website in uw favorieten te plaatsen en gebruik te maken van de nu weer beschikbare kennis. ■

Binnen zijn er vele leeszalen en studienissen, gebouwd in een tribuneachtige setting.

Onder: 'De grote bibliotheek van Alexandrië', tekening uit de negentiende eeuw van O. von Corven, gemaakt op basis van archeologisch materiaal.

► Lampas, december 2011 (44 jaargang, nummer 4; Uitgeverij Verloren Hilversum) thema-nummer gewijd aan Alexandrië.